

การสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม
อาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
THE DEVELOPMENT OF LOCAL OCCUPATION STUDY AS AN
ADDITIONAL COURSE FOR SCHOOL-BASED CURRICULUM : MIENG
MAKER PRATHOMSUKSA 6

ผู้วิจัย ดลนภา อุปนนท์¹
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์อนงค์ศิริ วิชาลัย²
 รองศาสตราจารย์ศิริพร ชีปนวัฒนา³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง เพื่อประเมินหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพท้องถิ่น : การทำเหมือง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 จำนวน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 14 คน ครูโรงเรียนวัดบ้านเหล่า จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม หลักสูตรแบบประเมินหลักสูตร แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างหลักสูตร

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้มีการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องการพัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับบริบท นำไปใช้

¹ นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ในการดำรงชีวิตได้ ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การพัฒนาหลักสูตรได้หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชา เพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า ค่าเฉลี่ยของการประเมินหลักสูตร เท่ากับ 4.93 ระดับความเหมาะสมมากที่สุด เนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.98 ผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง พบว่านักเรียนมีความสนใจในการเรียน เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง และตั้งใจทำกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กล้าซักถาม กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุมีผล สืบเสาะหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ทำงานเป็นกลุ่มและวางแผนแบ่งงานตามหน้าที่รับผิดชอบ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างมุ่งมั่น ผู้เรียนร้อยละ 85.71 มีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

2. การประเมินหลักสูตร

ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) โดยประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต พบว่า การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 รวมค่าเฉลี่ย 4 ด้านเท่ากับ 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม นำไปใช้ได้

คำสำคัญ : การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา, การทำเหมือง

ABSTRACT

The purposes of this study were to develop and evaluate an additional course for school-based curriculum on local occupation focusing on local occupation of “Mieng Maker” (manufacturer of tea leaves wrapped). Out of forty total population employed in the study, fifteen were Prathomsuksa six students who studied in the 2nd semester of academic year B.E. 2556 in Chiang Mai Primary Educational Service Area 2, fourteen parents of those students, two teachers of Ban Lao School, nine Board of Directors of Basic Education and one school principle. Research instruments used in this study were unstructured interview questions, group discussion, the curriculum, curriculum assessment form, academic achievement test, satisfaction survey and questionnaires on opinions toward the curriculum. This study also

employed content analysis, percentage, mean and index of Item–Objective Congruence (IOC) as methods for data analysis.

The results of this study found as follow ;

1) all stakeholders surveyed agreed that the additional course for school curriculum on local occupation, “Mieng Maker”, should be developed in a manner that allow students to practically apply such lesson learned in real life and to be incorporated with concepts of moral and ethics to encourage students to become good members of local community. The successfully developed curriculum, which consists of course’s vision, course principles, course target and objectives, course structure, course description, learning period, learning management process, assessment and evaluation, instructional media, and 10 units of lesson plans, was evaluated by experts and found to achieve the “most appropriate” level with average score of 4.93. Curriculum content is consistent with the objectives and suitable to be used for learning management with 0.98 of index of Item–Objective Congruence (IOC). After using the curriculum, students were found to be interested to learn about local occupation and enthusiastically took part in both theoretical and practical parts of the course. Students were also found to be more confident to ask, share reasonable opinions, keen to seek knowledge from various learning resources, worked as a team with allocated work by role & responsibility, and committed to their duties. In addition, 85.71 percent of students in the course achieved at least grade 3 for their academic performance and the satisfaction of students engaged in the curriculum was found to be in a high level of 4.35 mean score.

2) Curriculum assessment and development using CIPP Model in four areas, including contextual, the primary factors, processes and output, was found to achieve the highest appropriateness level on the primary factors with an average score of 4.98 while the total average on four areas was 4.81, which is the highest level, indicating the this curriculum is suitable to be used for learning.

Keywords : Create Institue Curriculum, Mieng Maker

บทนำ

การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชนและสังคมนั้น แต่จากสภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมาผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพชุมชนและสังคมของตนเองน้อยทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ในการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรที่เหมือนกันทั่วประเทศย่อมมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ทั้งนี้เพราะความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป ฉะนั้นในการพัฒนาหลักสูตรจึงควรกำหนดให้มีทั้งหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทสำหรับคนทั่วไป และหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับคนในแต่ละท้องถิ่น อุดม เชยกิจวงศ์ (2545 : 4) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดเด่นของชุมชนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะความชำนาญของแรงงานฝีมือทำให้เกิดความภาคภูมิใจและรักชาติ ภูมิปัญญาไทยเอาไว้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานออกจากชนบทช่วยให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและความเจริญ ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นก่อให้เกิดความเข้มแข็งอันเป็นสาเหตุให้สามารถลดปัญหาชุมชนล่มสลายลงได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและ

ส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 : 5) และในมาตรา 27 ได้กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ แสดงให้เห็นว่าในอนาคตชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของแต่ละชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้สามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่างๆ มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน รู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างชุมชน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษ ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 4) และยังได้กำหนดสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มาตรฐานของสาระที่ 4 การอาชีพ คือ เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนา อาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ การเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนในการเลือกอาชีพ มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมที่สัมพันธ์ กับอาชีพที่สนใจ แนวทางในการสร้างหลักสูตร สถานศึกษา ครอบคลุมแผนนโยบายส่วนใหญ่ ของประเทศเปิดโอกาสให้สถานศึกษา ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรสถานศึกษา ที่อิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนา ให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถนำความรู้ เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การงานอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมี ความคิดสร้างสรรค์และสามารถแข่งขัน ในสังคมไทยและเห็นแนวทางในการประกอบ อาชีพ รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง มีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 204) นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ยังได้กล่าวถึงความสำคัญ ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของกลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีว่าเป็น สาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทักษะการทำงาน ทักษะการจัดการ

สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยี ต่างๆ มาใช้ในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม คุ่มค่าและมีคุณธรรม สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือวิธีการใหม่ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีนิสัยรักการทำงาน เห็นคุณค่าและมีเจตคติ ที่ดีต่อการทำงาน ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐาน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน อันจะนำไปสู่การให้ผู้เรียน สามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้ตาม พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ร่วมมือและแข่งขัน ในระดับสากลในบริบทของสังคมไทย (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2545 : 3) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ของเยาวชน เพื่อให้เกิดความรักและผูกพันกับชุมชน โดย มีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ตน อาศัยอยู่ เช่น การปรับการเรียนการสอน ให้สอดคล้องต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตรงในชีวิตประจำวันของผู้เรียนและมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดีกับชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือทางด้าน ต่างๆ เช่น การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยน ทักษะคิด หรือการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบ พึ่งพากันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน กล่าวคือผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์และความ สำคัญระหว่างสององค์กรคือ โรงเรียนและชุมชน ซึ่งโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สติปัญญา ซึ่งผู้เรียนมีแนวโน้มความจำเป็นต้องใช้ในอนาคต และชุมชนเป็นองค์กรที่นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ หรือมีชีวิตประจำวันอยู่ในชุมชน ลักษณะการมี ส่วนร่วมของสององค์กรดังกล่าว นอกจาก สร้างภาพรวมเกี่ยวกับการพึ่งพากันในสังคม ยังส่งผลให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาในชุมชนและสังคมการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาสิ่งแวดล้อมและดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทย ฉะนั้น การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งเพราะถ้าประชาชนพัฒนาแล้ว ประเทศชาติก็จะพัฒนาไปด้วย การจัดการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุขในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น หลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นแม่บทหลักสำคัญในการศึกษา หลักสูตรที่ดีจะต้องตอบสนองต่อสังคม เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำเหมือง มาเพิ่มมูลค่าทำเป็นนวัตกรรมใหม่เป็นหลักสูตรเพิ่มเติมในสถานศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมเยาวชน ฝึกจิตสำนึกให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น ได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของอาชีพหลักในชุมชนและท้องถิ่นของตนเองสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชุมชนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนจนเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

2. เพื่อประเมินหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ตามทฤษฎีการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Mode)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการจำนวนหลายท่าน นำมาสังเคราะห์เป็นกระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของชุมชน และสถานศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจ

ของผู้ใช้หลักสูตร อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

2. ขั้นตอนการสร้างหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานก่อนการพัฒนาหลักสูตรมาทำการสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตร เมื่อทำการสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาสมรรถภาพด้านต่างๆ ของผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามเป้าหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตร

4. ขั้นตอนการประเมินผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร เป็นการประเมินผลหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประชากรที่มีส่วนร่วมในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเหล่า อำเภอมะนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 14 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอนจำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านเหล่า 1 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการของท้องถิ่นในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง โดยใช้แบบสัมภาษณ์นี้กับครูผู้สอนในโรงเรียนวัดบ้านเหล่า จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเหล่า จำนวน 1 คน และ

คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน รวม 12 คน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการสนทนาในประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาร่วมกันวิเคราะห์ซึ่งบุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเหล่า ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. แบบประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการหาประสิทธิภาพของหลักสูตร

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา

6. แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยกำหนดลักษณะข้อมูลที่ต้องการแหล่งข้อมูล วิธีการ และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการแปลผลสรุปข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเหล่า จำนวน 1 คน รวม 12 คน

2. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากับประเด็น การสนทนากลุ่ม โดยเก็บรวบรวมข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการสนทนา ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน วัดบ้านเหล่า ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน พื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้ปกครอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ ความคิดเห็นในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมืองและข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ ข้อมูลก่อนการจัดทำหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

1. ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อ สร้างและประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดรายละเอียดในขอบข่ายและองค์ประกอบ ของหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ กิจกรรม สื่อ การวัดผล และประเมินผล

2. การสร้างแบบประเมินคุณภาพ หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 เป็นการหาประสิทธิภาพของหลักสูตร และประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ขององค์ประกอบหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

3. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อความสมบูรณ์ ของหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง

ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยนำหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชา เพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ตามระยะเวลา กิจกรรม และสถานที่ โดยมีการดำเนินการใช้หลักสูตร ตามแผนงาน ในระหว่างการใช้หลักสูตรผู้วิจัย ติดตามว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ขออนุมัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การ ทำเหมืองต่อผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านเหล่า อำเภอ แม่แตง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาเชียงใหม่ เขต 2

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชา เพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดบ้านเหล่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และเก็บคะแนน แบบฝึกหัดย่อยและใบงาน

3. ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน

4. วัดความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยนำข้อมูล ที่ได้จากการนำหลักสูตรไปใช้มาพิจารณาว่า การดำเนินการใช้หลักสูตรนั้นผลเป็นที่น่าพอใจ หรือไม่ อย่างไรควรปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด หรือควรดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตร ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร

ในการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีวในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม อาชีวในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรจากผู้ที่ใช้หลักสูตร ตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยวางแผนการประเมินผลการใช้หลักสูตร ตามแนวคิดในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) โดยการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร สารการเรียนรู้ของหลักสูตร
2. ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ของหลักสูตร
3. ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อัตราเวลาเรียน การวัดและประเมินผล
4. ด้านผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความพึงพอใจของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่มโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
2. วิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสอบถามความพึงพอใจโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีวในท้องถิ่น : การทำเหมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าเฉลี่ย

4. วิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ

5. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ 8 ระดับ ดังนี้

คะแนน 80-100 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับดีเยี่ยม ระดับผลการเรียน 4

คะแนน 75-79 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับดีมาก ระดับผลการเรียน 3.5

คะแนน 70-64 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับดี ระดับผลการเรียน 3

คะแนน 65-69 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับค่อนข้างดี ระดับผลการเรียน 2.5

คะแนน 60-64 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ระดับผลการเรียน 2

คะแนน 55-59 หมายถึง ผลการเรียนรู้ในระดับพอใช้ ระดับผลการเรียน 1.5

คะแนน 50-54 หมายถึง ผลการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ระดับผลการเรียน 1

คะแนน 0-49 หมายถึง ผลการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ระดับผลการเรียน 0

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีวในท้องถิ่น : การทำเหมือง

1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้มีการ

สร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง เพื่อสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นและในการจัดการเรียน การสอนควรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความ ชำนาญการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอน และศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในด้านการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการ เรียนรู้แบบบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และศึกษา ดูงาน สาระการเรียนรู้ควรสัมพันธ์และสอดคล้อง กับความเป็นอยู่ของท้องถิ่น การประเมินผล ควรประเมินตามสภาพที่แท้จริง

1.2 ผลการสร้างหลักสูตรสถาน ศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการกำหนดหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา การจัดเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ แนวการ จัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ซึ่งประกอบด้วย แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาของ เหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องประเภทและ พันธุ์เหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องลักษณะและ ส่วนประกอบของดินเหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการดูแลและขยายพันธุ์ดินเหมือง แผนการ เรียนรู้ที่ 5 เรื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบ อาชีพทำเหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องขั้นตอน การผลิตและแปรรูปเหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องประโยชน์และความสำคัญของเหมืองกับ ท้องถิ่น แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องอาหารที่ทำ จากเหมือง แผนการเรียนรู้ที่ 9 เรื่องการตลาดและ การขาย แผนการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องผลิตภัณฑ์ หมอนใบเหมือง พบว่าหลักสูตรฉบับร่างมีค่าดัชนี ความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 และมีความเหมาะสม ในส่วนประกอบต่างๆ ได้แก่ โครงร่างหลักสูตร

ส่วนประกอบในแนวการสอน ส่วนประกอบของ แผนการสอน ความเหมาะสมของโครงร่าง หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 อยู่ในระดับ มากที่สุด

1.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร โดยนำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง ไปใช้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดบ้านเหล่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ซึ่งวิทยากรท้องถิ่น และผู้วิจัยร่วมกันดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการสืบค้น บรรยาย สาธิต ปฏิบัติจริง ศึกษาเอกสารที่ ทำให้นักเรียนรู้จักวางแผนในการทำงาน ทำงาน ตามขั้นตอนในเวลาที่กำหนดและรายงานผล หน้าชั้นเรียนได้

2. การประเมินหลักสูตร

ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัย เบื้องต้น ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.98 อยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านผลผลิต นักเรียนร้อยละ 85.71 มีระดับผลการเรียน ระดับ 3 ขึ้นไป และความพึงพอใจของนักเรียน ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร ผลเฉลี่ย โดยรวม เท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก ด้านการ ปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงเวลาให้เหมาะสม กับกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้และ สอดคล้องกับระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างหลักสูตร ให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสาระที่ทำการ ศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง

1.1 ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าหน่วยงานต่างๆ มีนโยบายให้สถานศึกษา องค์การชุมชนสร้างจิตสำนึกร่วมกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 มาตรา 27 และ มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้อย่างในชุมชน รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ ทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระเพิ่มเติมที่มาจากสภาพปัญหาของท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550) กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่ตามหลักวิชาการ ผลการสำรวจความต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม

เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านเหล้า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี ผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ทั้งหมดมีความต้องการให้นักเรียนได้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง เนื่องจากเป็นการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มิให้สูญหาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วลลียา ศิริกล้า (2550) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม เรื่องเกษตรอินทรีย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กาญจนา เพื่องศรี (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการประดิษฐ์บายศรีด้วยใบตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บุญรอง ทาสมนุญ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำปลาล้ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ธนพรณ์ โกพัฒน์ตา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องเครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หอมไกร มีมะจำ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการสานกระติบข้าวจากไม้ไผ่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บานเย็น แก้วศรีสุข (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ นาวา ศรีษะเนตร (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการทำน้ำปลาจากปลาร้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งงานวิจัยที่กล่าวมา

ทั้งหมดนี้สนับสนุนให้มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการนำปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

1.2 ผลการสร้างหลักสูตร ผลจากการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติมเรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี เนื่องจากหลักสูตรที่สร้างขึ้นได้ใช้ข้อมูลที่เป็นบริบทของพื้นที่เป็นฐานจึงมีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ส่วนประกอบของหลักสูตรมีความสัมพันธ์กัน มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ เหมาะสมกับวัยที่จะเรียนรู้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนาอย่างมีระบบ และมีวิธีการที่เหมาะสม โดยจะเห็นว่ามีการศึกษาความต้องการของชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองนักเรียนก่อนจะนำข้อมูลที่ได้มาเป็นตัวกำหนดแนวทางในการสร้างหลักสูตรดังที่ทาบา (Taba, 1962 : 12) ได้ให้แนวคิด เกี่ยวกับการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคมและผู้เรียน กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากวิเคราะห์ความต้องการแล้ว เลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วยและความสามารถของผู้เรียน จัดลำดับความยากง่ายของเนื้อหา เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรยังมีองค์ประกอบของหลักสูตรที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph Tyler อ้างใน รุจิรี ภูสาระ, 2545 : 8) ที่กล่าวว่า โครงสร้างของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย ประสบการณ์ วิธีการจัดประสบการณ์ และวิธีการประเมิน สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 11) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 องค์ประกอบ คือ จุดประสงค์ สาระความรู้ประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 2) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้ วิสัยทัศน์ จุดหมาย สาระสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียน เวลาเรียน เกณฑ์การจบการศึกษา และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษา

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะนำหลักสูตรไปทดลองใช้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรสามารถใช้ได้และสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งหลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี วงศ์แสง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การละเล่นพื้นบ้านล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพบริบท ปัญหาความต้องการของท้องถิ่น

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โครงสร้างหลักสูตรสอดคล้องตามความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่น ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับดี เห็นด้วยอย่างยิ่ง หลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การละเล่นพื้นบ้านล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านหลังใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการละเล่นพื้นบ้านล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก

1.3 ผลการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียน เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเหมือง การปฏิบัติกิจกรรมโดยการศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบค้น การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ นักเรียนมีความสนใจที่จะซักถาม และลงมือปฏิบัติที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น เนื้อหา และแหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ในชุมชนของนักเรียน นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน ตลอดจนนักเรียนเป็นบุคคลในท้องถิ่น ทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และภาคภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดคล้องกับ อุดมเชยกิจวงศ์ (2545 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดเด่นของชุมชน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะ ความชำนาญของแรงงานฝีมือทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และรักษาภูมิปัญญาไทยเอาไว้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานออกจากชนบท ช่วยให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นอันจะนำมาซึ่งการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและความเจริญ ส่งผลให้

ครอบครัวและชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นก่อให้เกิดความเข้มแข็ง อันเป็นสาเหตุให้สามารถลดปัญหาชุมชนล่มสลายลงได้ และสอดคล้องกับวิไล กันทะใจ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องภูมิปัญญาไทยในตุงล้านนา พบว่า ชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษาและภาวะปัจจุบัน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในระดับดี นักเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องภูมิปัญญาไทยในตุงล้านนา คมคาย เชียงบาล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลักสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตร ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยร้อยละ 80.42 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานเฉลี่ยร้อยละ 97.32 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การประเมินหลักสูตร

ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และทำการประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบซีบี (CIPP Model)

พบว่าผลการประเมินด้านบริบทของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินผ่าน ด้านปัจจัยเบื้องต้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินผ่าน ด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินผ่าน ส่วนด้านผลผลิต นักเรียนร้อยละ 85.71 มีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร มีผลเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสภาพ ฤทธิมหา (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนาฏศิลป์พื้นบ้าน ชุติรา ผำมัดหมี่ย้อมคราม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมและองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนมีทักษะปฏิบัติงานนาฏศิลป์พื้นบ้าน ชุติรา ผำมัดหมี่ย้อมคราม เฉลี่ยร้อยละ 82.16 ในด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า ด้านการเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี มีทักษะกระบวนการทำงานและทักษะการดำเนินชีวิต การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งการเรียนจากการปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน สามารถทำงานตามขั้นตอน มีความรับผิดชอบ รู้จักการร่วมมือในการทำงาน และรักการทำงาน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน

อาชีพและเทคโนโลยี ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทักษะการทำงาน ทักษะการจัดการ สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการทำงานอย่างถูกต้องเหมาะสมคุ้มค่าและมีคุณธรรม สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิชาการใหม่ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีนิสัยรักการทำงาน เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมพื้นฐาน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัดและอดออม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 3) ด้านทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 71.42 ความถูกต้องของผลงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 57.14 มีการวางแผนก่อนการทำงาน มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและความประณีตของผลงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 35.71 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติจริง ทักษะกระบวนการกลุ่ม สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 4) ผลการประเมินชิ้นงานโดยภาพรวม พบว่า การทำงานเสร็จทันเวลา อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 71.42 การสืบค้นเนื้อหาสาระของงานอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 57.14 และการนำเสนองานทักษะการบันทึกข้อมูลอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 42.85

ข้อเสนอแนะ

จากการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอาชีพในท้องถิ่น : การทำเมี่ยง ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหาร

1.1.1 สถานศึกษาควรได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของท้องถิ่น โดยการจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อและทำสื่อ อุปกรณ์ เอกสารประกอบหลักสูตร เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ครูผู้สอนมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้กับโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

1.1.2 ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบและได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้ความรู้ความเข้าใจ และขอความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ

1.2 ครูผู้สอน

1.2.1 ก่อนที่ผู้สอนจะนำหลักสูตรไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดต่างๆ และศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้สอนสามารถปรับขยายให้มากหรือน้อยได้ตามความเหมาะสม เพราะหลักสูตรเน้นที่ทักษะการปฏิบัติ การใช้เวลาฝึกปฏิบัติ จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนด้วย

1.2.3 ควรจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพราะบรรยากาศจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและอยากเรียนรู้

1.2.4 มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ไว้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพราะวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าผู้เรียนมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ยาก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพราะการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม สามารถพัฒนาได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในแขนงงานอื่นๆ ที่มีในท้องถิ่น เช่น งานบ้าน งานเกษตร งานช่าง และงานอาชีพอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2546.
- ปิยะดา พูลทจักร. การประเมินหลักสูตรการเรียนการสอน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, ม.ป.ป.
- มาเรียม นิลพันธุ์. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.
- วิชาการ. กรม กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2546.
- สุรศักดิ์ ศิริ. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธารอักษร, 2550.
- อนงค์ศิริ วิชาลัย. หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่, 2550.